

**आशियायी विकास बँक सहाय्यीत 'कृषि व्यापार
विषयक पायाभूत सुविधा विकास गुंतवणूक
कार्यक्रमास (ABIDIP) मान्यता.**

महाराष्ट्र शासन

सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग,
प्रारूप शासन निर्णय क्रमांक बासप्र २००८/प्र.क्र.४६/२१-स,
मंत्रालय, मुंबई-३२.
दिनांक : २९ ऑक्टोबर, २०१०.

वाचा : सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागाचा शासन निर्णय

क्र. कृबास २००७ /प्र.क्र.४५२/११-स, दि. १६.०४.२००८

प्रस्तावना :

केंद्र शासनाने ११ व्या पंचवार्षिक योजनेमध्ये ४ % कृषि विकास दर साध्य करण्याचे उद्दीष्ट ठेवले असून त्याअनुषंगाने या पंचवार्षिक योजनेमध्ये 'कृषि विकासास' अग्रक्रम दिलेला आहे. कृषि उत्पादनाच्या वाढीबरोबरच महत्वपूर्ण असणा-या 'कृषि-पणन व्यवस्था' या घटकाच्या विकासार्थ केंद्र शासनाने सार्वजनिक-खाजगी भागिदारीतुन विविध उपक्रम हाती घेतलेले आहेत. केंद्र शासनाच्या निर्देशाप्रमाणे, आशियायी विकास बँक सहाय्यीत 'कृषि व्यापार विषयक पायाभूत सुविधा विकास गुंतवणूक कार्यक्रम' या प्रकल्पामध्ये सहभागी होण्याबाबत राज्य शासनाने संदर्भांकित शासन निर्णयान्वये या प्रकल्पास 'तत्त्वतः मान्यता' प्रदान केली होती; तसेच या प्रकल्पाकरिता सहकार व पणन विभागाची 'नोडल विभाग' म्हणून व प्रधान सचिव (सहकार व पणन) यांची 'नोडल अधिकारी' म्हणून नियुक्ती करण्यात आली होती.

'राज्यातील सध्याच्या मुल्य साखळीलगतचे कालबाहय झालेले तंत्रज्ञान, कृषी पणन क्षेत्रामधील पायाभूत सुविधांच्या निर्माणामध्ये सार्वजनिक गुंतवणूकीचा असलेला आभाव व नगदी पिकांच्याबाबतीत (High Value Crops) असलेले मर्यादित वैविध्यीकरण' या कृषी विकासाच्या मार्गातील प्रमुख अडथळ्यांवर मात करण्याकरिता, "एकात्मीक मुल्य साखळी (Integrated value chain)" या प्रतिमानावर (Model) आधारित राज्याच्या विविध प्रादेशिक भागांमध्ये उत्पादित होणा-या कृषी मालाकरीता एकात्मिक मुल्य साखळ्यांची निर्मिती करणे तसेच कृषि व्यापारविषयक पायाभूत सुविधा, रस्ते, वीज, पाणी यासारख्या इतर मुलभूत सुविधा त्याचप्रमाणे बाजारपेठविषयक संशोधन (Market Intelligence), शेतक-यांची क्षमता बांधणी (Capacity Building) व अस्तित्वातील मुल्य साखळींच्या बळकटीकरणाद्वारे कृषी मालाच्या मुल्य साखळीलगतच्या भौतिक व संस्थात्मक जाळ्यांमध्ये सुधारणा घडवून आणणे हे या प्रकल्पाचे प्रमुख उद्दीष्ट आहे.

या प्रकल्पाद्वारे कृषी पणन क्षेत्रामध्ये मोठ्या प्रमाणात खाजगी गुंतवणूक आकर्षित करण्याबरोबरच एकात्मिक मुल्य साखळीलगतच्या ग्रामीण भागामध्ये आवश्यक पायाभूत सुविधा विकसीत करण्यात येणार आहेत. एकात्मीक मुल्य साखळीमध्ये प्रामुख्याने संकलन केंद्रे, प्रतवारी व पॅकींग केंद्र, साठवणूक सुविधा

/ गोदामे (Ambient and Controlled Temperature), शित-गृह, मुल्य-वर्धन आणि बाजारपेठविषयक संशोधन (Market Intelligence), वितरण सुविधा व लॉजिस्टिक्स आणि कृषी मालाच्या उत्पादनापासून ग्राहकांपर्यंतच्या (end to end) बाजार जाळ्यांकरिता मुल्य साखळींचे निर्माण करणे इत्यादींचा समावेश आहे.

आशियायी विकास बँक सहाय्यीत 'कृषि व्यापार विषयक पायाभूत सुविधा विकास गुंतवणूक कार्यक्रम(ABIDIP) या प्रकल्पांतर्गत उपलब्ध होणा-या एकूण निधीतुन राज्याच्या विविध प्रादेशिक भागातील स्थानिक कृषि उत्पादनांच्या अनुषंगाने सुमारे १५-२० एकात्मिक मुल्य साखळ्यांची निर्मिती करण्याचा मानस असून सदर प्रकल्पास मान्यता देण्याची बाब शासन विचाराधीन होती त्याबाबत शासनाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतलेले आहेत.

शासन निर्णय :

१. आशियायी विकास बँक सहाय्यित कृषि व्यापार विषयक पायाभूत सुविधा विकास गुंतवणूक कार्यक्रम या प्रकल्पाच्या प्रकल्प अहवालाप्रमाणे व आशियायी विकास बँकेच्या निर्देशाप्रमाणे राबविण्यास संमती देऊन सदर प्रकल्पांतर्गत आशियायी विकास बँकेकडून \$ ८५ दशलक्ष (सुमारे रु. ४०० कोटी) पर्यंत टप्प्याटप्प्याने (Tranchewise) कर्ज घेण्यास मान्यता देण्यात येत असून सदर प्रकल्पातील राज्य शासनाचा वाटा रु. ९४ कोटी एवढा राहील. या प्रकल्पांतर्गत प्राप्त होणाऱ्या कर्जाकरिता आशियायी विकास बँकेच्या बोर्डाच्या मान्यतेपासून ५ वर्षांचा ग्रेस पिरिअड (Moratorium Period) राहणार आहे व सदर कर्जाची परतफेड एकूण २० वर्षांमध्ये करावयाची असून सदर कर्जावर 6 Month LIBOR 5 Year US \$ swap rate प्रमाणे प्रति ६ महिन्यांनी बदलत्या व्याजदराने नियमितपणे कर्जाची व्याजासह (विहीत Margin, Spread व Rebate विचारात घेऊन) परतफेड करण्यात यावी.

२. या प्रकल्पाची अंमलबजावणी प्रकल्प अहवालाप्रमाणे करण्यास मान्यता प्रदान करण्यात येत असून प्रकल्पांतर्गत प्रत्येक 'एकात्मिक मुल्य साखळी' सार्वजनिक-खाजगी भागीदारीतून स्थापन करण्यात येणार आहे व याकरीता खाजगी गुंतवणूकदारास प्रकल्प किंमतीच्या किमान ६०% गुंतवणूक करणे बंधनकारक राहील तसेच प्रकल्पाच्या निधीतुन गुंतवणूकदारांना कमाल ४०% मर्यादेपर्यंत अनुदान देण्यात येईल.

३. या प्रकल्पांतर्गत स्थापन करण्यात येणाऱ्या प्रत्येक 'एकात्मिक मुल्य साखळी'करीता प्राधान्याने शासकीय जमीन किंवा कृषि उत्पन्न बाजार समितीमधील अतिरिक्त जमीन उपलब्ध करून देण्यात येईल अथवा प्रकल्पाकरिता आवश्यक जमीनीच्या नवीन खरेदीस अनुमती देण्यात येईल व सदर परिस्थितीत जमीन विकत घेण्याकरिता होणा-या खर्चाचा समावेश एकूण प्रकल्प खर्चामध्ये करण्यात येईल.

५. सदर प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी मा. मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय उच्चाधिकार समिती स्थापन करण्यात येईल.

६. या प्रकल्पाच्या एकंदर व्यवस्थापन व अंमलबजावणीकरीता 'कार्यकारी यंत्रणा (Executive Agency) 'म्हणून सहकार व पणन विभागाची नियुक्ती करण्यात येत असून प्रकल्पाची अंमलबजावणी

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळाद्वारे करण्यात येणार आहे. या प्रकल्पाकरीता महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळाअंतर्गत प्रकल्प अहवालाप्रमाणे स्वतंत्र "प्रकल्प व्यवस्थापन यंत्रणेची (Project Management Unit)" निर्मिती करण्यात यावी तसेच या प्रकल्पाकरिता आवश्यक अधिकारी / कर्मचा-यांची पदे महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळाच्या आस्थापनेवर तात्पुरत्या स्वरूपात निर्माण करण्यात यावीत व सदर पदांवर पात्र अधिकारी / कर्मचा-यांची नियुक्ती या प्रकल्पाच्या राज्यस्तरीय कार्यकारी यंत्रणेने प्रतिनियुक्तीद्वारे अथवा खुल्या बाजारातून कंत्राटी पध्दतीने करावी; सदर प्रकल्पाचा कालावधी संपुष्टात आल्यानंतर सदरची पदे महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळाच्या आस्थापनेवरून व्यपगत करण्यात यावीत. त्याचप्रमाणे, प्रकल्प व्यवस्थापन यंत्रणेतील अधिकारी/ कर्मचा-यांच्या पात्रता विषयक निकष निश्चित करण्याचे अधिकार प्रधान सचिव, सहकार व पणन यांना प्रदान करण्यात येत असून सदरील मुनष्यबळाची नियुक्ती प्रतिनियुक्तीद्वारे वा कंत्राटी पध्दतीने करण्यात येईल.

७. आशियायी विकास बँकेने आखणी करून दिल्याप्रमाणे प्रारंभी एकात्मिक मूल्य साखळ्यांची अंमलबजावणी करण्यात येईल, तसेच सदर प्रकल्पांतर्गत उपलब्ध होणाऱ्या एकूण निधीतून राज्याच्या सर्व प्रादेशिक भागांमधील प्रमुख कृषी उत्पादने लक्षात घेऊन, उर्वरित एकात्मिक मूल्य साखळ्याची आखणी करून त्यांची सार्वजनिक खाजगी भागीदारीतून अंमलबजावणी करण्यात येईल; सदर उर्वरित एकात्मिक मूल्य साखळ्यांना मंजूरी देण्याचे सर्वाधिकार मा. मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली स्थापन करण्यात येणाऱ्या उच्चाधिकार समितीस प्रदान करण्यात येत आहेत.

८. या प्रकल्पातील एकात्मिक मूल्य साखळ्यांमधील सहभागी होणा-या शेतक-यांच्या सक्षमिकरणाकरीता व 'उत्पादकांची कंपनी' स्थापन करण्याकरीता आवश्यक प्रशिक्षण व इतर बाबींकरीता 'गरिबी निर्मूलनासाठी जपानचा निधी (JFPR)' अंतर्गत प्राप्त होणारा निधी उपलब्ध करून घेण्याबाबतचा आवश्यक करार विभागातर्फे करण्यात येईल.

९. वरील अटींना आधीन राहून या प्रकल्पांतर्गत वेळोवेळी आवश्यक करार करण्याचे अधिकार सहकार व पणन विभागास प्रदान करण्यात येत आहेत.

सदर आदेश महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध असून त्याचा क्रमांक २०१०१०२९१९०५५९००१ हा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

सही /-

(श्रीकांत चं. आंडगे)

कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन,
सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग

प्रति,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे स्वीय सहाय्यक.
२. मा. मंत्री (पणन) यांचे स्वीय सहाय्यक.
३. मा. मंत्री (कृषि) यांचे स्वीय सहाय्यक.

४. मा. राज्यमंत्री (पणन) यांचे स्वीय सहाय्यक.
५. मा. मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक.
६. मा. प्रधान सचिव (सहकार व पणन / नियोजन / वित्त / कृषि / उद्योग)
७. आयुक्त उद्योग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
८. पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
९. कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे.
१०. सर्व विभागीय सह निबंधक, सहकारी संस्था
११. सर्व जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था
१२. महालेखापाल, लेखापरिक्षा / लेखा व अनुज्ञेयता, महाराष्ट्र-१, मुंबई
१३. महालेखापाल, लेखापरिक्षा / लेखा व अनुज्ञेयता, महाराष्ट्र-१, नागपूर
१४. निवासी लेखापरिक्षण अधिकारी, मुंबई
१५. अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई.
१६. वित्त विभाग (व्यय-२/अर्थसंकल्प-१३)
१७. कक्ष अधिकारी (१७-स), सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- १९ . निवड नस्ती (२१-स)